

ենթադրելով *Pacem in terris* չըջարեա-
կանին ուսուցումը, զոր կրնանք հետե-
եալ եղբերուն մէջ ամփոփել³ :

Ա. Հասարակաց բարին մարդուն անձ-
նականութեան վերաբերող արժէք մըն է :
Ուրիշ բառերով, մարդն է, ինչպէս կ'ը-
սէինք, ընկերային բոլոր հաստատու-
թիւններուն վախճանը :

Բ. Հասարակաց բարին կարելի չէ սահ-
մանափակել լոկ տնտեսական արժէքնե-
րու կարգին մէջ. պէտք է նպաստէ եւ
գիւրացնէ մարդկային ամէն տեսակ ար-
ժէքներու ստացումը :

Գ. Հասարակաց բարին կը պատկանի եւ
հաղորդական է հասարակ ընկերութեան բո-
լոր անդամներուն :

Դ. Հասարակաց բարին, իբրեւ վախ-
ճան, պէտք է արտայայտէ համաշունչ
գործակցութիւնը ամբողջ հասարակու-
թեան :

Ե. Հասարակաց բարւոյն պահանջները
կարելի չէ վերջնականօրէն սահմանել մէկ
անգամ ընդ միշտ, այլ անոնք կը ներ-
կայացնեն պատմական բովանդակութիւն
մը, որ յառաջիկայական ներուժակա-
նութիւն մ'ունի :

Ուստի Եկեղեցւոյ ըմբռնումը հասարա-
կաց բարին նկատմամբ՝ չի կրնար հա-
մաձայնիլ միեւնոյնին ազատապաշտ կամ
համայնատիրական ըմբռնումներուն հետ :
Ազատապաշտական ըմբռնումը չի գերա-
զանցեր անհատապաշտութիւնը, այնու
որ մասնական շահերը հասարակաց բա-
րիքի կը բարձրացնէ. իսկ համայնատի-
րական գրութիւններու մէջ, հասարակաց
բարին կը կլանէ անհատական իրաւունք-
ները. անհատը գոյութիւն չունի՝ եթէ ոչ
իբրեւ մաս ընկերութեան : Յայտնի է որ
Եկեղեցւոյ ըմբռնումը հասարակաց բա-
րին նկատմամբ կ'արմատանայ անոր
ընդհանուր տեսութեան մէջ՝ մարդուն եւ
ընկերութեան միջեւ տիրող յարաբերու-
թիւններուն շուրջ :

Քաղաքական հասարակութեան բնու-
թեան եւ վախճանին նկատողութենէն՝ Ժո-

ղովը կ'անցնի քանի մը գործնական ուղ-
ղութիւններ թելադրելու բոլորին գործօն
մասնակցութեան համար քաղաքական
կեանքին : Հուսկ, Ժողովի ուղղութեան
առարկայ կը դառնան Եկեղեցւոյ եւ քա-
ղաքական հասարակութեան յարաբերու-
թիւնները : Հարցը մասնաւոր այժմէա-
կանութեամբ մը կը ներկայանայ երկու
պատճառներու բերումով : Ա. Կ'ապրինք
ներկայիս բազմադաս (pluraliste) եւ
աշխարհականացած ընկերութեան մը մէջ,
բոլորովին տարբեր միջնադարեան քրիս-
տոնեայ եւ աստուածապետական (théo-
cratique) աշխարհէն : Բ. Եկեղեցին այս-
օր իր առջեւ չունի պետութիւն մը՝ որ
ժամանակին կ'անձնաւորուէր ամբողջա-
պէս մէկ անհատի մը մէջ, այլ պետու-
թիւն մը՝ որ կը յօդաւորուի բազմաթիւ
մարմիններու եւ հաստատութիւններու
յարակցութենէն :

Այս կացութեան առջեւ, Ժողովը կը
թելադրէ նախ՝ լաւ զանազանել հաւատա-
ցեալի մը կամ հաւատացեալներու պարա-
զան՝ երբ կը խօսին կամ կը գործեն ի-
բրեւ քաղաքացի անհատներ, իրենց քրիս-
տոնական խղճին համաձայն, բայց ի-
րենց անձնական անունով, եւ ընդհակա-
ռակը՝ երբ կ'արտայայտուին Եկեղեցւոյ
իսկ անունով՝ Անոր Հովիւներուն հետ
չփոխի մէջ : Նկատելի է որ այս զանա-
զանութիւնը կը զօրէ նաեւ Հովիւներու
նկատմամբ՝ երբ կ'արտայայտեն անձնա-
կան կարծիք մը. ո'չ ոք իրաւունք ունի
զայն ներկայացնելու իբրեւ ընդհանուր
Եկեղեցւոյ տեսակէտը :

Երկրորդ, Ժողովը կը հաստատէ Եկե-
ղեցւոյ զանազանութիւնը՝ քաղաքական
հասարակութենէն եւ քաղաքական դրու-
թիւններէ : Ասոնցմէ ո'չ մէկուն հետ կըր-
նայ նոյնանալ կամ կ'ապուրի : Այս զանա-
զանութիւնը եւ չէզոքութիւնը կը հիմնը-
ւին Եկեղեցւոյ առաքելութեան ամբողջա-
պէս գերբնական բնոյթին վրայ, որ եր-
կրաւոր ո'չ մէկ շահ կը հետապնդէ. չէ-
զոքութիւն մը, որ չի նշանակեր անշուշտ

3. Հմտ. AAS. LV (1963), pg. 272-273.

անտարբերութիւն՝ մարդկային իրա-
ւունքներու եւ բնական օրէնքին հակառա-
կող գրութիւններու հանդէպ : Եկեղեցւոյ
այս զանազանութիւնը քաղաքական հա-
սարակութենէն՝ իր հետապնդած վախ-
ճանին գերբնականութեան պատճառով,
ապահովութեան լաւագոյն երաշխիքն է
մարդկային անձին վերանցական (trans-
cendant) արժէքին : Եկեղեցին եւ պետու-
թիւնը ո'չ միայն կը զանազանուին իրար-
մէ, այլ նաեւ օժտուած են ամբողջական
ինքնավարութեամբ իրենց սեփական աս-
պարէզին մէջ : Երկուքն ալ, թէեւ տար-
բեր տիրույթներով, կը ծառայեն մար-
դուն անձնական եւ ընկերային կոչումին
իրագործումին :

Ընդունելով հանդերձ թէ Եկեղեցին իր
առաքելութեան կատարումին մէջ կը կա-
րօտի երկրաւոր իրերու, Ժողովը կը յա-

րէ թէ Ան չ'ուզեր իր յոյսը դնել քաղաքա-
կան իշխանութենէն ընձեռուած առանձ-
նաշնորհութիւններու վրայ. մանաւանդ
թէ կը յայտարարէ որ Ան պիտի հրաժա-
րի՝ օրինաւորապէս ստացուած որոշ ի-
րաւունքներէ, երբ տեսնէ թէ անոնց գոր-
ծածութիւնը տարակոյս կ'արծարծէ իր
գիտաւորութիւններուն անկեղծութեան
մասին : Միակ իրաւունքը՝ որմէ Ան չի
կրնար հրաժարիլ, իր հաւատքը եւ վար-
դապետութիւնը քարոզելու իրաւունքն է.
որովհետեւ այդ հրաժարումը պիտի
չգրգռէր միայն Քրիստոսի պատգամին,
այլ պիտի վնասէր նոյնինքն քաղաքական
հասարակութեան բարիքին :

Հ. ԼԵՒՈՆ ԶԵՔԻՆԱՆ

(Շար. 6)

ՀԱՅԵՐԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՁ

Հայերու վիճակագրական տուեալներու
կարգին, նկատի չեն առնուիր Հունդա-
րիոյ մէջ բնակող Հայերը եւ անոնց մա-
սին խօսք ընողին՝ անմիջապէս դիտել կը
տրուի որ հունդարահայերը՝ հայերէն
բառ մը չեն գիտեր, ուստի կարելի չէ
զանոնք Հայեր համարիլ : Այսպիսի պա-
րադաններուն միտքս կու գայ հունդարա-
հայ գրագէտի մը, Պարանյայի իշխմէ-
րին մահուան առիթով ըսած խօսքերը :
Հունդարահայերը, կը գրէ, տարօրինակ
Ժողովուրդ մը նկատուի է, իրենց սովո-
րութիւններով, իրենց լեզուով որ բոլոր-
ւորին հունդարացի դարձած է, սակայն

անոնք՝ լեզու չունեցող Ժողովուրդներու
նման կ'ապրին իրենց սեփական կեանքը,
միշտ մեծ յարգանք տածելով այն ամէն
բաներու հանդէպ՝ որ իրենց նախնիքնե-
րու յիշատակը կ'արթնցնեն :

Այս տեսակէտով, հունդարահայ Ժողո-
վուրդին պատմական անցեալը՝ ո'չ Սո-
վետական Հայաստանի, ո'չ Սփիւռքահայ
համայնքին եւ ոչ իսկ հունդար Ժողո-
վուրդին ծանօթ է, քանի որ հրապարա-
կի վրայ՝ Ժողովրդականացած տեղեկու-
թիւններ կը պակսին անոնց մասին :

Հունդարահայ կը կոչուի միայն 1672ին
Թրանսիլվանիոյ մէջ հաստատուած՝ Հա-

մասով՝ խորհուրդները թերակազմակապ լինելով, ուր կար նաեւ ճանաչողական գաղափարային միջավայր։ Երբ Թուրքերը կողմէն կը գրաւուէին այս մասը, Հայերու ստուար բազմութիւն մը, 1475ին, լքելով կղզին, կ'անցնէին Լեւհաստանի եւ Մոլտավիոյ կողմերը։ 1669 տարուան լեհա-թրքական պատերազմէն խուսափելով՝ Մոլտավիոյ Հայերու փոքրամասնութիւնը 1672ին Թրանսիլվանիա կ'երթայ, Ձիւլֆտարեան Միւնսիլ՝ սուլթանի հայ եպիսկոպոսին առաջնորդութեամբ, եւ Պէսթէրցէ քաղաքին մէջ, Ձիւլֆտէր եւ Ճեճոսէք գիւղերու մէջ ապահովութիւն կը գտնէ։ Թրանսիլվանիոյ սահմանը անցնելով, Հայերը ոչ միայն քաղաքական-ազգայնական սահմաններէն կ'անցնէին, այլ նաեւ համայնքներու սահմաններն ալ կը թեւակոխեն։ Գաղթական Հայերը՝ կրօնքով լուսաւորչականներ էին, ինչ որ տեղւոյն իշխանութիւնները չէին ընդուներ, ճանչնալով հանդերձ յունաձէս ուղղափառներու դաւանանքը։

Կերլայի կառուցումէն յետոյ, Հայերու մեծամասնութիւնը հոն կը փոխադրուի։ Եղիսարէթուպոլիս, ձուրձով եւ Ձիւլֆտէր քաղաքներուն մէջ դեռ այնքան հայութիւն կը մնայ՝ որ առանձին ժողովրդագրականութիւններ կրնան պահել, միշտ կախում ունենալով Կերլայի առաջնորդարանէն։ Զանազան տեղեր, հայկական դպրոցներ ալ կը շինուին։

ԺԸ. դարուն, Հայերը տակաւին եկուորներ կը նկատուէին. քաղաքացիական իրաւունքներ չէին վայելեր. վաճառականութիւնը եւ ճարտարարուեստները արքունական առանձնաշնորհումներու հիման վրայ կը վարէին։ Մեծամասնութիւնը վաճառականներ էին եւ մանաւանդ անասուններու վաճառականներ։ Մոլտավիոյ եւ Թրանսիլվանիոյ մէջ դնած առջանները, հարաւային դաւառներուն մէջ խնամելով՝ կը տանէին արեւմուտք, ուրկէ զանազան ճարտարարուեստի նիւթեր, կերպասեղէններ կը բերէին երկրին մէջ։ Այս վաճառականները՝ տարուան մեծ մասը ազարակներ վարձելով եւ ճամբորդութիւններով կ'անցընէին, մի-

այն ձմեռները իրենց ծննդավայրը կը մընային։ Հունգարական տարազներ կը կրէին, հայկական հնչումով կը խօսէին հունգարերէն լեզուն, բայց իրենք զիրենք Հայ կը նկատէին։

Անցեալ դարուն վերջերը, արդէն այնքան բազմացեր էին Հայերը Պուտաիէթի մէջ, որ ուղեր են ժողովրդագրականութիւն մը հաստատել եւ ազգայնացրուեր են ունենալ մայրաքաղաքին վարչութեան։

Առաջին համաշխարհային պատերազմէն ետքը, Թրանսիլվանիան դատուելով Հունգարիայէն՝ Պուտաիէթի Հայերը սկսան կրկին կազմակերպուիլ։ Որքան որ եկեղեցի չկրցան ունենալ, սակայն 1924-ին հաստատուցին Հայոց կրօնական հոգաբարձութիւնը։

Հայերուն ստացած իրաւունքի հաւասարութիւնը կարելի ըրաւ որ իրենց կարողութեան համաձայն ունենան որոշ զարգացում մը։ Որով, անցեալ դարուն կէսէն ի վեր, հունգարական քաղաքական ու զինուորական շրջանակը, մտաւորականներու բազմաթիւ ակնաւոր անձեր կը մատնանչէ՝ որ Հայեր եղած են ծագումով։ Եւ այս հռչակաւոր Հունգարացիները, որոնց մասին խօսք ըրինք յառաջարանին մէջ, կը պատկանէին այն ընտրեալ ժողովուրդին, որոնք թէպէտ արդէն տարիներ է ի վեր հայերէն լեզուն չեն գիտեր, բայց անոնք տակաւին կ'ապրէին իրենց ընտանեկան կեանքը եւ այսօր ալ Պուտաիէթի Հայկական Ակումբը կը յաճախեն։

Թուրքերէն հետեւարար անոնց անունները, առանց մանրամասնութեան իջնելու։ Ասոնք ամէնքն ալ հայ են ծագումով եւ եղած են հունգարացիներու ղեկավարներ։

Լուքաչ Լասլոյ (1850-1932) եղած է նախ Գանձապահ Նախարար (1895-1905), ապա Նախարարապետ (1912-1913)։

Կորովէ Ստեփան (1819-1891) եղած է Ելեւստական (1867), ապա Հաղորդակցութեան Նախարար։

Լուքաչ Պելա (1847-1901), (1889-95) Վաճառականութեան Նախարար։

Դանիէլ Էրնէսթ (1843-1923), (1895-99) Ելեւստական Նախարար, 1921ին Հունգարահայ Միութեան Նախագահ։

Լուքաչ Գէորգ (1865-1949), Կրթական Նախարար 1905ին. իսկ 1946ին Հունգարահայ Միութեան Նախագահ։

Պետական ֆարսուղարներ եղած են.

Լուքաչ Գէորգ, Ներքին Գործոց նախարարութեան մէջ։

Կայծակոյ Սողմէն (1830-1902) Գանձապահ Նախարարութեան մէջ։

Եաքապի Էմէրիկ (1850-1930) Ներքին Գործոց Նախարարութեան մէջ։

Իշէքուց Աւրելիոս (1864-1930) Ներքին Գործոց Նախարարութեան մէջ։

Կոփչա Լասլոյ (1865-1933) Կրթական Նախարարութեան մէջ։ Բազմաթիւ գիրքեր թարգմանած է հունգարերէնի, յօդուածներ եւ գիրքեր գրած է Հայերու մասին։ Եղած է Նախագահ Հունգարահայ Միութեան։

Պոկտանֆի Էտմոնտ (1863-1944) Երկրազորական Նախարարութեան մէջ։ Եղած է համալսարանի դասաւանդ եւ Հունգարահայոց Միութեան Նախագահ։ Պուտաիէթի մէջ իր անունով փողոց մը կայ 1963էն ի վեր։

Փափ Անտոն (1875-1950) Նախարարապետութեան մէջ եղած է պաշտօնէայ, նոյնպէս Համալսարանի ուսուցիչ։

Եաքապի Զոլթան (1877-1945) Ելեւստական Նախարարութեան մէջ։

Գաւառական Նախագահներ, Գաւառապետներ.

Ճերթեանֆի Դաւիթ (1797-1878),

Լուքաչ Աղեքսանդր (1822-1854),

Եաքապ Պոկտան (1809-1887),

Թէօրէօք Յովհաննէս (1843-1892) Պուտաիէթի Ոստիկանապետ։

Գիտնականներ.

Զաուս Մարթոն (1796-1860) եղած է համալսարանի ուսուցիչ, բժիշկ։

Յեց Անտոն (1801-1865) բուսաբան, Վոլֆ Գարրիէլ (1811-1892) բուսաբան. շատ մը բոյսերու անուն տուած են այս երկուքին անուններով։

Մարթոնֆի Մարթոն (1848-1817) արուեստագիտութեան ուսման գլխաւոր վարիչը, Կերլայի ազգային ժողովին երեսփոխան։

Սոնկոթ Քրիստափոր (1843-1907) ուսուցիչ, խմբագիր, հայերէն գիրքերու հեղինակ եւ թարգմանիչ։

Քորպուլի Էմէրիկ (1844-1876) համալսարանի ուսուցիչ, քարտէզի մասնագէտ։ Մերզա Ճուլա (1861-1924) թանգարանի տնօրէն, հայագիտական գիրքերու հեղինակ։

Փաթրուպան Ղուկաս (1861-1924) համալսարանի ուսուցիչ, լեզուագէտ։

Զոլնայի Ճուլա (1862-1949) համալսարանի ուսուցիչ, լեզուագէտ։

Քորպուլի Միքայէլ (1868-1939) ձրկնորսական խուզարկութեան վարժարանին հիմնադիր եւ գլխաւոր տնօրէն։

Եաքապի Փրանկիսկոս (1884-1913) համալսարանի ուսուցիչ, ճարտարագէտ։ Փաթթանթիու Արրահամ Կեղա (1885-1956) համալսարանի ուսուցիչ, մեքենագէտ։

Փաթթանթիու Արրահամ Իմրէ (1891-1956) համալսարանի ուսուցիչ։

Գիտնական Քահանաներ.

Արքեպ. Աղոնց Քէօլէր Ստեփան (1740-1824) Վենետիկի Միթիթարեան Միաբանութեան Արրահայր, պատմագիր։

Լուքաչի Քրիստափոր (1804-1876) Կերլայի ժողովրդագրագէտ, հայկական նիւթերու վրայ գիրքեր գրած է լատիներէն եւ հունգարերէն։

Արքեպ. Գովրիկ Յ. Գրիգոր (1841-1923) Վիեննայի Միթիթարեան Միաբանութեան Արրահայր, պատմագիր, հայերէն գիրքեր գրած է Հայերու մասին։

Հատկապես Ա. Վարդան (1843-1886) Վիեննայի Մխիթարեան Մխարանութեան Արքահայր, պատմագիր:

Աւետիք Ղուկաս (1847-1909) Եղիսաբէթուպոլսոյ Ժողովրդապետ, 10 հատոր զերբեր գրած է հայկական նիւթերու վերայ հունգարերէն լեզուով:

Գրագէտներ եւ Արուեստագէտներ

Կորովէ Լասոյ (1780-1839) Թատերագիր, բանասէր:

Էթիլէօզ Օգոստինոս (1811-1861) բանասէր, պատմաբան:

Լուքազ Մօրիկ (1812-1863) բանասէր, պատմաբան:

Քէօլէր Լայոշ (1825-1863) հրապարակախօս, Թատերագիր, խմբագիր:

Հոլլոշի Կոռնելիա (1827-1890) օփերայի երգչուհի, «Հունգարիոյ սոխակը»:

Փափ Նիկոլոս (1837-1880) հրապարակախօս, պատմագէտ, խմբագիր:

Ձերի Գրիգոր (1842-1891) վիպագիր, Թատերագիր, բանասէր, հրապարակախօս. իր անունով փողոց մը կայ Պուտափէշին մէջ:

Փէթէլէի Ստեփան (1852-1910) հրապարակախօս, վիպագիր:

Հոլլոշի Սիմոն (1857-1918) նկարիչ, ուսուցիչ, իր անունով խողոց մը կայ Պուտափէշին մէջ:

Թէօրէօզ Թիւտար (1859-1895) հրապարակախօս, հայկական Թատերագիր:

Թուրքե Սննա (1869-1949) հրապարակախօս, վիպագիր:

Պանեայի Էլէմէր (1873-1915) հրապարակախօս, բանասէր:

Նաբապֆի Էլէմէր (1881-1963) երեսփոխան, խմբագիր, Յակոբեան կեղծանունով յօդուածներ գրած:

Տօնսքի Արպաթ (1885-1929) փաստաբան, խմբագիր. իր անունով փողոց մը կայ Պուտափէշին մէջ:

Թէմէշվարի Յովհաննէս (1891-1965)

Ջութակահար, երաժշտական բարձրագոյն վարժարանի ուսուցիչ:

Յիշուած այս ցանկը, անշուշտ, չի՛ կրնար կատարեալ ըլլալ, եթէ ուղեք նրկատի առնել իւրաքանչիւրին անունները, որ հունգարական դանաղան բառարաններու մէջ գրոյթուած են եւ իբրեւ անհատներ՝ յաջողած են արուեստի ճիւղերուն մէջ:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն ետք, Պուշիկ Յովսէփ՝ նախկին սան Մխիթարեան, Քորպուլի Դոմենիկոս, (†) Ռչտունի Սարգիս գրադէտներու ջանքով, 1964ին Հայկական Ակումբը գոյացաւ:

Ակումբը կանոնաւոր կը կատարէ իր հաւաքոյթները, որոնց միջոց բանախօսութիւններ կը կատարուին հին Հայրենիքի մասին: Հաւաքոյթները ոչ միայն սոսկ Հունգարիոյ աշխատակիցներ, այլ նաեւ ներկայիս անուանի հայկական ծագումով Հունգարացիներ ալ կը յաճախեն, անոր համար՝ անոնցմէ ալ քանի մը անուններ կու տանք.

Պոջանցի Յովհաննէս՝ համալսարանի ուսուցիչ, Քաղաքայ թիւոր՝ երգահան, ուսուցիչ, Նուրիճան Զոլթան՝ նկարիչ, Զէրկէզան Պօղոս՝ փորագրիչ, Վաքար թիւոր՝ արձանագործ, նկարիչ, Ազպէյ Էմէրիկ՝ նկարիչ, Քաղաքա Երանուհի՝ ուսուցչուհի, երգչուհի, Պոկտանֆի Կեղա՝ ճարտարապետ, Տայպուքաթ Հեղինէ՝ դերասանուհի, Վոյթ Ակնէս՝ դերասանուհի:

Ահաւասիկ այս տարօրինակ հունգարահայ Ժողովուրդը, որուն պապերը 900 տարեկէ ի վեր թողած են Մայր Հայաստանը, սակայն անոր վերջին սերունդն անգամ՝ իր հայրերուն նուիրական յիշատակը մեծ երկիւղածութեամբ կը պահէ:

Հունգար բնագրէն քարգմանեց
Հ. ՂՈՒԿԱՍ ՖՈԿՈԼԵԱՆ

ԱՐԲԱՋԱՅՐ ՄԽԻԹԱՐ ՍԵՐԱՍՏԱՅՈՒ

ՇԱՐԱՀԻԻՍԱԿԱՆ ԸՄԲՈՆՈՒՄՆԵՐԸ

(Շար. տե'ս «Բազմալեզ» 1968, ք. 4-6, էջ 120)

դ) Խնդիր

Հայ քերականական մտքի զարգացման ընթացքում՝ ճանաչուել են նաեւ ստորոգեալի լրացումները, որոնք լեզուի բանաւոր մշակմանը զուգընթաց՝ գոյութիւն են ունեցել նրա շարահիւսութեան համակարգում: Ըստ դրաբարի քերականների՝ բայը ցոյց է տալիս անուան կատարած գործողութիւնը, հետեւապէս՝ այդ գործողութեան դանաղան հանգամանքները պարզելու, լրացնելու համար անհրաժեշտ են լրացումներ՝ նախադասութեան երկրորդական անդամներ: Բայի կատարած գործողութեան համար պահանջուող լրացումները կոչուել են խնդիրներ: Գրաբարի շրջանում ճանաչուել են երկու խնդիր՝ սեռի եւ բնութեան: Այսպիսով, խնդիրների հարցը կապուած է բայերի առանձնայատկութիւնների հետ: Գրաբարում եղել են ներգործող, կրաւորական, չէզոք եւ հասարակ բայեր:

«Սեռք բայից, - գրում է Սերաստացին, - մտածին որքան առնեղործակցութիւն եւ առկրաւորականութիւն նուցին: Բայն մինչ ոչ ներգործական է եւ ոչ կրաւորական, ասի չէզոքական»: Սերաստացին ճանաչում է բայի չորս սեռ՝ ներգործական, կրաւորական, չէզոք եւ հասարակ: Ներգործական բայը պահանջում է որեւէ առարկայ, որն իր վրայ կրի իր կատարած գործողութիւնը: Օրինակ՝ զարդարեմ՝ բայի համար անհրաժեշտ է մի առարկայ, որ զարդարելու

գործողութիւնն իր վրայ կրի: Սերաստացին ներգործական բայերին անուանում է նաեւ անցողական, մի եզր, որ յետագայում դարձեալ նոյնութեամբ մտնում է մեր քերականութիւնների մէջ: Կրաւորական բայերի դէպքում ինքը անունը (ենթական) բայի կատարած գործողութիւնը կրում է իր վրայ: Օրինակ՝ զարդարիմ, նշանակում է առաջին դէմքը մէկ ուրիշի միջոցով կամ կողմից է զարդարուում է, զարդարուելու գործողութիւնը կրում է իր վրայ: Ըստ Սերաստացու չէզոքական են այն բայերը, որոնց կատարած գործողութեան համար որեւէ առարկայ չի պահանջուում: Օրինակ՝ խնդամ, լիսնամ - այս բայերի գործողութիւնը չի ենթադրում որեւէ առարկայ, որն իր վրայ կրի խնդարու կամ լիսնալու գործողութիւնը: Ենթական ինքը խնդարու կամ լիսնալու գործողութիւնը կատարում է առանց որեւէ առարկայի առկայութեան կարիքն զգալու, մինչդեռ եւ քար ջարդեմ, եւ ծաղիկ պոկեմ նախադասութիւններում գործողութեան համար պահանջուել են առարկաներ (քար, ծաղիկ), որոնց վրայ անցել են ջարդելու եւ պոկելու գործողութիւնները:

«Վասն կառավարութեանց եւ կամ հոլովառութեանց բայից, - գրում է քերականը, - նախ գիտելի է, զի ամենայն բայ ներգործականութեան իւրոյ առնուզհոլովն հայցական. եւ այն կոչի խնդիր սեռի. զի առարկեցեալն ներգործութեան